

شناسنامه گزارش

مرکز مطالعات اقتصادی اتاق بازرگانی زنجان

عنوان:

بررسی وضعیت تجارت محصول فندق استان زنجان

تهیه شده در : معاونت مطالعات اقتصادی اتاق بازرگانی زنجان

نوع گزارش: گزارش نویسی

تهیه کننده: دکتر شکیبا پرویزی

تاریخ تهیه: تابستان ۱۴۰۳

واژه‌های کلیدی: فندق، کشاورزی، استان زنجان، تولید محصول فندق، ایران، صادرات، تولید، اتاق زنجان، تجارت، صادرات، واردات

چکیده:

استان زنجان با اقلیم کوهستانی و خاک حاصلخیز، مکانی ایده‌آل برای تولید محصولات کشاورزی متنوع، به‌ویژه فندق به شمار می‌رود. هرچند که ترکیه و ایتالیا پیشگامان جهانی در تولید و صادرات فندق هستند، اما ظرفیت‌های بالقوه زنجان در این حوزه نباید نادیده گرفته شود. بهره‌برداری هوشمندانه از این ظرفیت‌ها می‌تواند نام این استان را در حوزه تجارت جهانی فندق بر سر زبان‌ها بیندازد.

در حال حاضر، تولید فندق در زنجان بیشتر به مصرف داخلی اختصاص دارد. با این حال، بهبود و توسعه تکنیک‌های کشاورزی و افزایش کیفیت محصول می‌تواند به تدریج این منطقه را به یکی از قطب‌های تولید فندق در سطح ملی و بین‌المللی تبدیل کند. بازارهای جهانی فندق به دلیل کاربردهای گسترده آن در صنایع غذایی، آرایشی و بهداشتی همواره در حال گسترش هستند که فرصت مناسبی برای ورود تولیدکنندگان ایرانی می‌باشد.

در این مطالعه به بررسی بازار جهانی فندق پرداخته شده است و راهکارهای پیشنهادی جهت توسعه سهم بازار فندق استان زنجان ارائه داده شده است.

واژه‌های کلیدی: تولید محصول فندق، محصولات کشاورزی، زنجان، اتاق بازرگانی زنجان

«بسم الله الرحمن الرحيم»

طرح:

بررسی وضعیت صادرات محصول فندق استان زنجان

تهیه و تدوین:

معاونت مطالعات اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی زنجان

دکتر شکیبا پرویزی

تابستان ۱۴۰۳

فهرست

.....	مقدمه	۴
.....	معرفی محصول فندق	۴
.....	تاریخچه فندق	۵
.....	انواع فندق	۵
.....	تولید فندق	۶
.....	عمده کشورهای تولید کننده فندق در سال ۲۰۲۱	۶
.....	تولید فندق در ایران	۸
.....	تولید فندق استان زنجان	۱۱
.....	تجارت بین المللی فندق	۱۳
.....	تعرفه گمرکی فندق	۱۳
.....	عمده کشورهای صادر کننده فندق در سال ۲۰۲۲	۱۳
.....	بزرگترین وارد کنندگان فندق در جهان	۱۴
.....	تجارت فندق ایران	۱۵
.....	گمرکات صادرات فندق ایران	۱۷
.....	مقاصد صادراتی فندق ایران	۱۷
.....	تجارت فندق استان زنجان	۲۰
.....	مشکلات	۲۱
.....	راهکار های پیشنهادی	۲۲
.....	منابع	۲۳

مقدمه

فندق یکی از محصولات کشاورزی باارزش است که به دلیل خواص تغذیه‌ای و کاربردهای متعدد در صنایع غذایی، از اهمیت ویژه‌ای در بازارهای جهانی برخوردار است. تجارت فندق به عنوان یک کالای استراتژیک، به دلیل تقاضای بالا در صنعت شیرینی‌پزی، تولید شکلات و محصولات لبنی، توجه زیادی را به خود جلب کرده است. کشورهای تولیدکننده فندق، به ویژه ترکیه و ایتالیا، نقش مهمی در تأمین این محصول به بازارهای بین‌المللی دارند. افزایش تقاضای جهانی برای محصولات ارگانیک و سالم، فرصت‌های جدیدی برای گسترش صنعت فندق و افزایش سهم آن در بازارهای خارجی فراهم آورده است. راهبردهای موثر در بازاریابی، بسته‌بندی و فناوری‌های جدید تولید می‌تواند به توسعه پایدار تجارت فندق و ورود به بازارهای جدید کمک کند.

معرفی محصول فندق

فندق از خانواده درختان برگ ریز پاییزی و از تیره *Betulaceae* و از جنس *Corylus* می‌باشد. نام علمی آن *Corylus avellana* و شامل ۲۵ گونه، که تنها ۹ گونه آن از نظر اقتصادی و بهنجاری اهمیت دارد. اکثراً بصورت درختچه بوده و بندرت بصورت درختان خزان پذیر، یک پایه، و دارای گل‌های تک جنسی (گل نر و ماده جدا از هم بر روی یک شاخه دیده می‌شوند) می‌باشد. گل‌های نر بصورت شاتون و برهنه و گل‌های ماده بصورت خوشه‌ای و دارای پوشش می‌باشند. این درخت رشد آهسته‌ای دارد و ارتفاع آن به ۴ تا ۶ متر می‌رسد و درعین حال دارای عمر طولانی است. فندق از جمله درختان تک جنسیتی است یعنی گل‌های جنسی نر و ماده به طور جداگانه بر روی همان درخت قرار گرفته‌اند و در مواقع متفاوت آماده باروری می‌شوند.

اگرچه فندق در شرایط آب‌وهوایی مختلف رشد می‌کند اما شرایط مطلوب آب‌وهوایی جهت رشد آن در فصل تابستان معتدل و در فصل زمستان خنک و در مناطقی است که میزان باران سالانه در حدود بیش از ۷۰۰ میلی‌متر باشد. آب بیش از نیاز، جهت مرحله گرده‌افشانی، گل‌انگیزی (تحریک گلدهی) و رشد میوه (در ماه‌های مه تا جولای در نیمکره شمالی) کاربرد دارد. ویژگی‌های خاک مناسب جهت رشد فندق، خاکی عمیق دارای چاه زهکشی و میزان pH تقریبی ۶ است.

درخت فندق سمبل حاصلخیزی خاک در مناطق اوراسیا، آلمان و اروپای شرقی است. درخت فندق از گذشته غالباً در مراسم جشن‌های عروسی در کشورهای روسیه و آلمان مورد مصرف داشته است. کشورهای اصلی تولیدکننده آن ترکیه، ایتالیا، گرجستان، آذربایجان، ایالات متحده آمریکا، اسپانیا، شیلی، فرانسه و ایران هستند. ترکیه، بزرگ‌ترین کشور تولیدکننده این محصول بوده و تقریباً ۷۰ درصد تولید جهانی این محصول را به خود اختصاص داده است.

تاریخچه فندق

تاریخچه کشت آن چنانکه در دست نوشته های قدیمی چینی استنتاج می شود به ۸۰۰۰-۵۰۰۰ سال قبل از میلاد بر می گردد. در اروپا فندق از پوشش های گیاهی غالب بوده ولی منشأ دقیق آن روشن نیست اما احتمال می رود که منشأ اولیه آن شهر اولینو بوده و نام اولنا از همین نام گرفته شده است. از نظر جغرافیایی دامنه پراکنش آن بسیار وسیع بوده و از سواحل پرتقال، ایرلند، جزایر آرکیتا قسمت غربی کوه های اورال و گسترش شمالی آن از نروژ تا روسیه می باشد ولی عمده مناطق کشت فندق در نزدیکی حوزه های بزرگ آبی که دارای زمستان های ملایم و تابستان هایی خنک می باشند قرار دارد. امروزه چهار منطقه عمده کشت فندق عبارتند از: ترکیه که تحت تأثیر دریای سیاه، کشورهای ایتالیا و اسپانیا تحت تأثیر دریای مدیترانه و آمریکا تحت تأثیر اقیانوس آرام قرار گرفته اند. از فندق برای تهیه پراالین آب نبات، ترافل شکلاتی و محصولات خمیر فندق از جمله تورت، کیک و سایر دسرهای شیرین استفاده می شود. فندق همچنین مواد اصلی طعم دهنده، خمیر و پودر است.

انواع فندق

فندق ها به طور کلی بر اساس ویژگی های خاصی مانند اندازه، شکل، طعم و پوست طبقه بندی می شوند. انواع مختلفی از فندق در نقاط مختلف جهان کشت می شود که هر کدام ویژگی های خاص خود را دارند. در ادامه به برخی از انواع شناخته شده فندق اشاره می شود:

۱. بارسلونا (Barcelona): یکی از رایج ترین انواع فندق است که به دلیل اندازه بزرگ و کیفیت خوب مشهور است. این نوع بیشتر در ایالات متحده و کشورهای اروپایی مانند اسپانیا کشت می شود.

۲. داویانا (Daviana): فندق با پوست نازک و طعمی شیرین که در مناطق مختلف اروپا، به ویژه ایتالیا، کشت می شود.

۳. انیس تومبا (Ennis Tombul): این نوع به دلیل طعم شدید و اندازه مناسب آن، در صنعت شکلات سازی بسیار محبوب است و عمدتاً در ترکیه کشت می شود.

۴. تونا (Tonda): شامل انواعی همچون توندای رومانی و توندای ژنتسی، که اغلب برای شیرینی پزی و مواد غذایی به کار می روند. این نوع فندق بیشتر در ایتالیا یافت می شود.

۵. دوچتی (Du Chilly): فندق است که به دلیل طعم ملایم و پوست نازک، بدون نیاز به فرآوری خاصی، به صورت خام نیز مصرف می شود.

۶. نقلی (Segorbe): نوع کوچکترو بسیار خوش طعم که در اسپانیا معروف است و در تهیه شراب و استفاده به عنوان میان وعده به کار می رود.

هر یک از این انواع ویژگی های خاصی دارد که بسته به نیاز و استفاده های خاص در صنایع غذایی، ممکن است مشتریان مختلفی را جذب کند. انتخاب نوع مناسب برای کاشت یا خرید، به نیاز بازار هدف و شرایط اقلیمی منطقه بستگی دارد.

تولید فندق

تجارت فندق یکی از صنایع مهم و پردرآمد در بسیاری از کشورها است که به تولید و صادرات این محصول معروف می پردازد. تولید فندق به عنوان یکی از محصولات کشاورزی با ارزش، نیاز به شرایط مناسب اقلیمی و خاکی دارد که در برخی مناطق جهان، به خصوص در کشورهای حاشیه خلیج فارس و کشورهای حاشیه دریای مدیترانه، شرایط ایده آلی برای کاشت و تولید این محصول وجود دارد. تولید فندق علاوه بر ایجاد اشتغال و درآمد برای کشاورزان، به عنوان یک منبع درآمد مهم برای صنعت تولید غذا و فرآورده های غذایی نیز محسوب می شود. این محصول به دلیل خواص غذایی و مقوی خود، در بازارهای جهانی تقاضای بالایی دارد و به عنوان یک محصول اقتصادی و صادراتی مهم شناخته می شود.

عمده کشورهای تولید کننده فندق در سال ۲۰۲۱

در سال ۲۰۲۲ تولید فندق ۱.۱۱۶.۵۰۰ تن در کل جهان بوده است که در مقایسه با سال گذشته حدود ۸ درصد افزایش تولید داشته است. بزرگترین تولید کننده فندق در جهان ترکیه است که بیشترین میزان فندق جهان را تولید دارد و نسبت به سال های قبل این رکورد افزایش داشته است. در سال ۲۰۲۲ میزان تولید فندق کشور ترکیه ۷۹۰.۰۰۰ تن بوده است. میزان تولید نسبت به سال قبل ۲۳ درصد افزایش داشته است. کشورهای آمریکا ۶۴۵۰۰ تن و آذربایجان ۶۰.۰۰۰ تن، در رتبه های دوم و سوم تولید این محصول قرار دارند. گرجستان ایتالیا، شیلی، چین و ایران نیز به ترتیب رتبه های بعدی عمده تولید کننده فندق در جهان را به خود اختصاص داده اند.

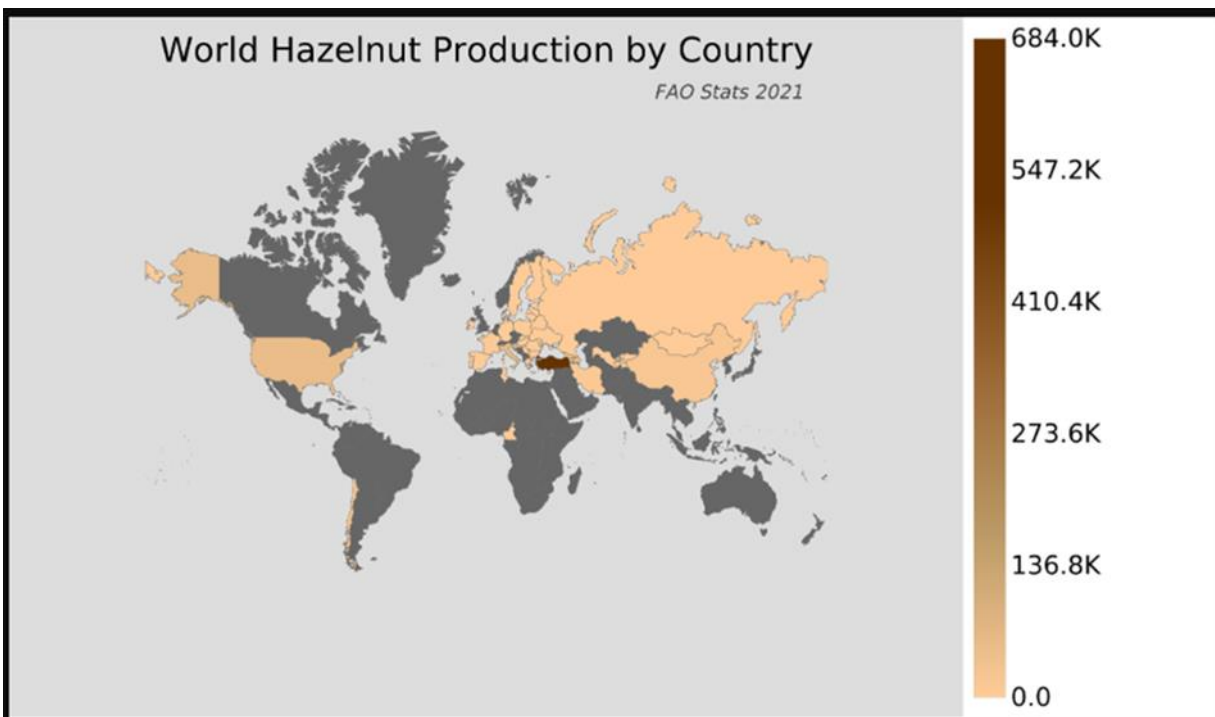
لیست کشورهای عمده تولید کننده فندق

کشور	۲۰۲۰/۲۱	۲۰۲۱/۲۲	دصد تغییر
ترکیه	۶۴۰,۰۰۰	۷۹۰,۰۰۰	۲۳.۴٪
امریکا	۵۶,۶۰۰	۶۴,۵۰۰	۱۴.۰٪
آذربایجان	۴۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰	۵۰.۰٪
گرجستان	۵۰,۰۰۰	۵۵,۰۰۰	۱۰.۰٪
ایتالیا	۱۶۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	-۶۸.۸٪
شیلی	۴۰,۰۰۰	۴۵,۰۰۰	۱۲.۵٪

۱۲.۰٪	۲۸,۰۰۰	۲۵,۰۰۰	چین
۳۰.۰٪	۲۶,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	ایران
-۶.۷٪	۷,۰۰۰	۷,۵۰۰	فرانسه
-۲.۰٪	۵,۰۰۰	۵,۱۰۰	اسپانیا
۰.۰٪	۳۰,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	سایر کشورها
۸.۰٪	۱,۱۶۰,۵۰۰	۱,۰۷۴,۲۰۰	جمع کل

ترکیه با تولید ۷۹۰.۰۰۰ تن در سال ۲۰۲۱/۲۲ بزرگ ترین تولید کننده فندق شناخته شده که نسبت به تولید سال قبل خود بیش از ۲۳ درصد افزایش تولید را به همراه داشته است. همچنین کشور های آمریکا به ۱۴ درصد افزایش، آذربایجان ۵۰ درصد افزایش داشته است. همچنین میزان تولید فندق ایران در سال یاد شده ۳۰ درصد افزایش داشته است. در جدول فوق درصد تغییرات تولید کشورهای تولید کننده فندق نسبت به سال گذشته را نشان می دهد.

نقشه فوق که از سوی سازمان فائو منتشر شده است نشان دهنده کشورهای تولید کننده فندق می باشد ترکیه با رانگ قهوه ای پررنگ بیشترین تولید فندق و سایر کشور هایی تولید کننده فندق با رنگ قهوه ای در سال ۲۰۲۱ را نشان می دهد.

تولید فندق در ایران

ایران در تولید فندق در جهان رتبه هشتم را به خود اختصاص داده است. با توجه به ویژگی های تولید فندق این محصول در مناطق اشکورات رودسر گیلان (پرنده، مایستان بالا و پایین، گجید، شوک، دیماجانکش و...)، و در اشکورت رامسر در روستاهای سپارد، تمل، یازن، نارنه و... شهسوار و رامسر در مازندران و رودبار و الموت قزوین و استان زنجان تولید می شود. همچنین اشکورات رحیم آباد رودسر بزرگترین تولیدکننده فندق و به عنوان پایتخت فندق ایران شناخته می شود.

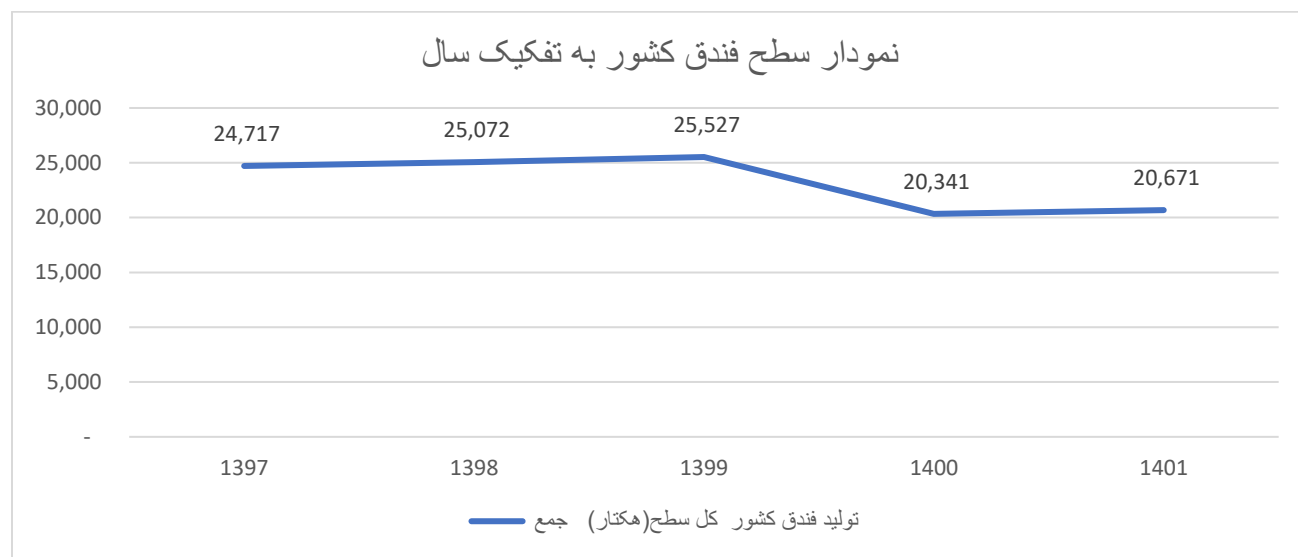
جدول زیر سطح زیر کشت، میزان تولید و عملکرد فندق کشور در ۵ سال گذشته را نشان می دهد. در سال ۱۴۰۱ کل سطح تولید فندق ۲۰,۶۷۱ در هکتار بوده است که ۶۹۵ هکتار آن سطح غیر بارور و ۱۹,۹۷۶ هکتار سطح بارور بوده است. همچنین از ۲۲,۱۵۳ تن محصول تولید شده فندق در کل کشور ۱۳,۷۴۳ تن به صورت آبی و ۸,۵۵۸ تن به صورت دیم تولید شده است. عملکرد تولید فندق ۹۸۸ کیلوگرم در متر می باشد.

سطح زیر کشت و تولید و عملکرد فندق کشور

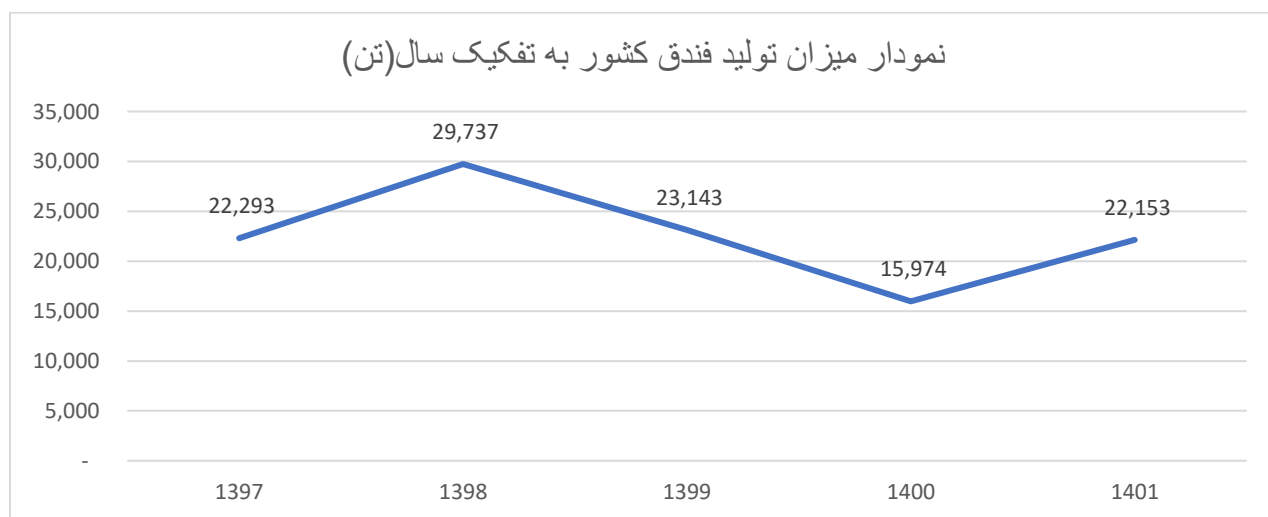
سال	سطح غیر بارور			سطح بارور			کل سطح(هکتار)	میزان تولید (تن)			عملکرد	
	آبی	دیم	جمع	آبی	دیم	جمع		آبی	دیم	جمع		
۱۳۹۷	۱,۷۷۲	۴۰۸	۲,۱۸۰	۱۵,۲۲۳	۷,۳۱۴	۲۲,۵۳۷	۲۴,۷۱۷	۱۶,۴۵۸	۵,۸۳۵	۲۲,۲۹۳	۱,۰۸۱	۷۹۸
۱۳۹۸	۱,۶۰۰	۴۹۲	۲,۰۹۲	۱۵,۵۹۱	۷,۳۸۹	۲۲,۹۸۰	۲۵,۰۷۲	۲۱,۹۲۷	۷,۸۱۰	۲۹,۷۳۷	۱,۴۰۶	۱,۰۵۷
۱۳۹۹	۱,۸۴۱	۵۱۶	۲,۳۵۷	۱۵,۷۰۱	۷,۴۶۹	۲۳,۱۷۰	۲۵,۵۲۷	۱۷,۲۸۳	۵,۸۶۰	۲۳,۱۴۳	۱۱,۰۰۸	۷۸۵
۱۴۰۰	۵۰۲	۲۸۲	۷۸۴	۱۰,۸۶۰	۸,۶۹۷	۱۹,۵۵۷	۲۰,۳۴۱	۱۰,۰۹۸	۵,۸۷۶	۱۵,۹۷۴	۹۳۰	۶۷۶
۱۴۰۱	۴۱۳	۲۸۲	۶۹۵	۱۱,۳۱۲	۸,۶۶۴	۱۹,۹۷۶	۲۰,۶۷۱	۱۳,۷۴۳	۸,۵۵۸	۲۲,۱۵۳	۱,۱۹۱	۹۸۸

نمودار زیر منحنی سطح تولید محصول فندق در ۵ سال گذشته را نشان می دهد که از سال ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ سطح تولید با رشد مختصری همراه بوده است ولی در سال ۱۴۰۰ با کاهش سطح همراه بوده است که در سال ۱۴۰۱ به صورت جزئی شاهد افزایش سطح تولید می باشیم

نمودار زیر نشان دهنده منحنی تولید فندق کشور در ۵ سال گذشته می باشد که از ۲۳,۱۴۳ تن در سال ۱۳۹۹ به ۱۵,۹۷۴ تن در سال ۱۴۰۰ به دلیل خشکسالی کاهش داشته است .

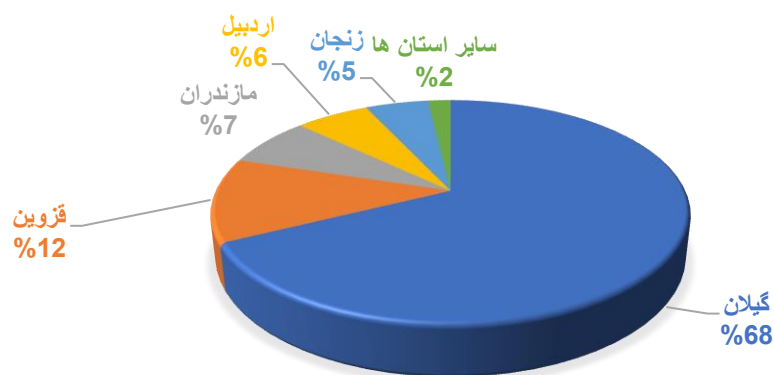

جدول زیر عمده استان های تولید کننده فندق در سال ۱۴۰۱ را نشان می دهد.

عمده تولید کنندگان فندق در سال ۱۴۰۱		
استان	سطح (بارور+غیر بارور)- هکتار	میزان تولید(تن)
گیلان	۱۵,۷۰۸	۱۴,۹۸۸
قزوین	۲,۴۴۹	۲,۶۹۳
مازندران	۱,۳۷۱	۱,۶۰۱
اردبیل	۲۷۶	۱,۳۳۰
زنجان	۴۹۱	۱,۱۳۶
سایر استان ها	۳۷۴	۴۰۵
کل کشور	۲۰,۶۷۱	۲۲,۱۵۳

استان گیلان با تولید ۱۴,۹۸۸ تن سهم ۶۸ درصد از تولید کل فندق کشور را دارد و اولین تولید کننده این محصول در کشور می باشد .
به ترتیب استان های قزوین با ۱۲ درصد ،مازندران با ۷ درصد ،اردبیل با ۶ درصد و زنجان با تولید ۵ درصد از کل محصول فندق کشور در رتبه های بعدی قرار دارند .

سهم تولید کنندگان کشور از تولید کل محصول فندق در سال ۱۴۰۱

تولید فندق استان زنجان

استان زنجان در تولید محصولات باغی جزو استان های برتر کشور می باشد. در تولید فندق بعد از استان های گیلان، قزوین، مازندران و اردبیل رتبه پنجم کشور در تولید این محصول را به خود اختصاص داده است. عمده باغات فندق در استان زنجان در منطقه طارم قرار گرفته است. زمان برداشت این محصول از شهریور ماه شروع و تا اواسط مهر ادامه می یابد. از ارقام فندق در منطقه طارم می توان به قره باغی، کووا و رسمی اشاره نمود.

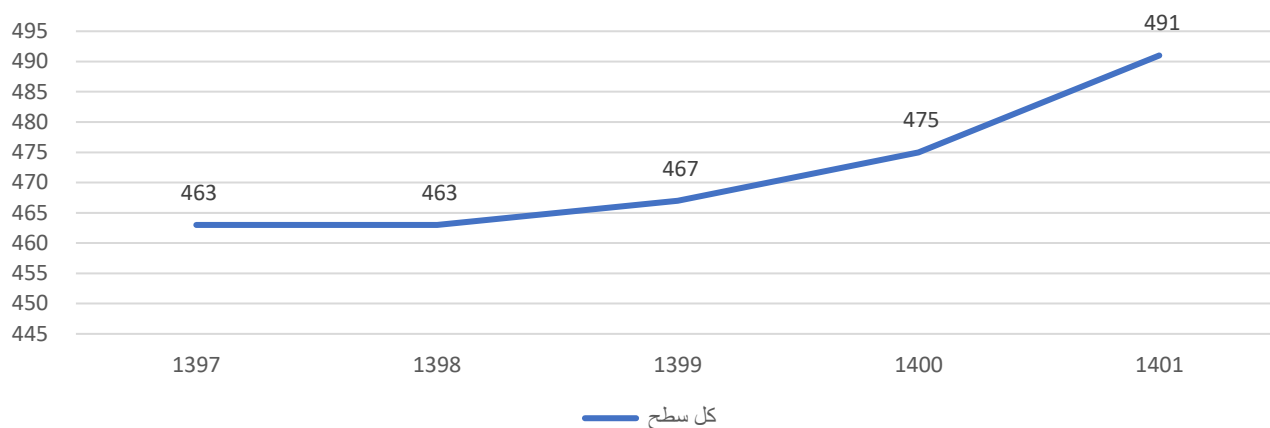
سطح، تولید و عملکرد محصول فندق استان زنجان

سال	سطح غیربارور		سطح بارور		کل سطح (هکتار)	میزان تولید		عملکرد	
	آبی	دیم	جمع	آبی		دیم	جمع-تن	آبی	دیم
۱۳۹۷	۶	-	۶	۴۵۷	۴۶۳	۵۳۶	۵۳۶	۱,۱۷۳	-
۱۳۹۸	۶	-	۶	۴۵۷	۴۶۳	۵۴۳	۵۴۳	۱,۱۸۸	-
۱۳۹۹	۹	-	۹	۴۵۸	۴۶۷	۷۹۹	۷۹۹	۱,۷۴۵	-
۱۴۰۰	۲۷	-	۲۷	۴۴۸	۴۷۵	۵۹۶	۵۹۶	۱,۳۲۹	-
۱۴۰۱	۳۹	-	۳۹	۴۵۲	۴۹۱	۱,۱۳۶	۱,۱۳۶	۲,۵۱۴	-

نمودار زیر منحنی سطح کشت محصول فندق استان زنجان را نشان می دهد. که حاکی از افزایش سعودی سطح تولید این محصول می باشد به طوری که از ۴۶۳ هکتار در سال ۱۳۹۷ به ۴۹۱ هکتار در سال ۱۴۰۱ رسیده است.

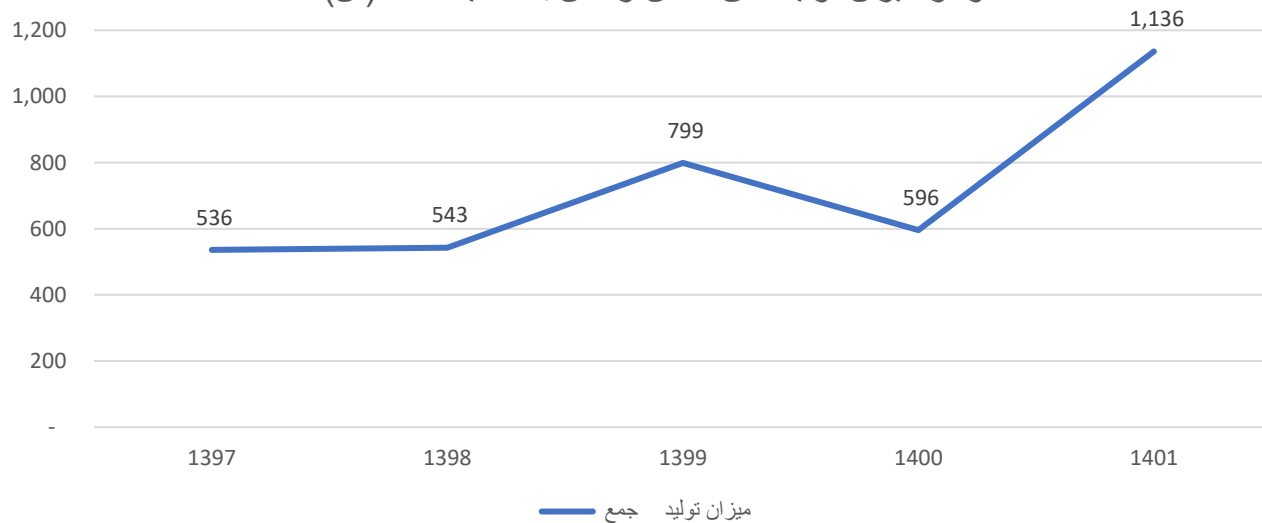

نمودار کل سطح زیر کشت فندق استان زنجان به تفکیک سال (هکتار)

نمودار زیر بیانگر میزان تولید محصول فندق استان زنجان در ۵ سال گذشته می باشد که نشان دهنده رشد تولید از ۵۳۶ تن در سال ۱۳۹۷ تا ۷۹۹ تن در سال ۱۳۹۹ می باشد و در سال ۱۴۰۰ به دلیل خشکسالی میزان تولید به ۵۹۶ تن کاهش یافته است و پس از آن رشد تولید در سال ۱۴۰۱ به میزان ۱۱۳۶ تن را شاهد هستیم.

نمودار میزان تولید فندق استان زنجان به تفکیک سال (تن)

تجارت بین المللی فندق

تجارت بین المللی فندق یکی از جنبه های مهم اقتصاد کشاورزی و غذایی است که به دلیل تقاضای بالا برای این محصول در بازارهای جهانی، اهمیت خاصی پیدا کرده است. فندق به عنوان یک منبع ارزشمند پروتئین و چربی های سالم، در صنایع مختلف از جمله شکلات سازی، تولید تنقلات و محصولات آرایشی کاربرد دارد. کشورهای تولیدکننده نظیر ترکیه، ایتالیا و آمریکا نقش کلیدی در تأمین بازار جهانی ایفا می کنند، اما سایر کشورها نیز با بهبود کیفیت و افزایش تولید، به دنبال سهم بیشتری از این بازار هستند. توسعه زیرساخت های صادراتی و ارتقاء استانداردهای کیفی، می تواند فرصت های جدیدی را برای تولیدکنندگان فندق به ویژه در ایران فراهم کند. به طور کلی، تجارت بین المللی فندق دارای پتانسیل بالایی برای رشد و توسعه پایدار اقتصادهای محلی و ملی است.

تعرفه گمرکی فندق

در حال حاضر واردات فندق به ایران با طی روال قانونی آن و اخذ مجوزهای بهداشت لازم بلامانع می باشد. در حالی که در سال ۱۳۹۰ ردیف تعرفه های ۰۸۰۲۲۱۰۰ فندق با پوست، ۰۸۰۲۲۲۰۰ فندق بدون پوست جزو کالاهای ممنوع وارداتی بود.

تعرفه گمرکی جهت ترخیص فندق با پوست ۰۸۰۲۲۱۰۰ می باشد و دارای ۵۵٪ حقوق ورودی است.

تعرفه گمرکی جهت ترخیص فندق بدون پوست ۰۸۰۲۱۲۰۰ می باشد.

تعرفه گمرکی جهت ترخیص پندوک (فندق)، ماکادامیا ۰۸۰۲۶۰۰۰ می باشد.

عمده کشورهای صادر کننده فندق در سال ۲۰۲۲

در سال ۲۰۲۲، صادرات فندق در مجموع ۱.۸ میلیارد دلار بود است. از سال ۲۰۱۸ که فروش صادراتی فندق ۱.۶۵ میلیارد دلار بود، تا سال ۲۰۲۲ ارزش صادرات فندق به طور کلی ۸.۵ درصد افزایش یافته است. در زیر ۱۰ کشور برتری که بالاترین ارزش دلاری فندق را در طول سال ۲۰۲۲ صادر کردند، صرف نظر از اینکه فندق های ارسال شده بدون پوسته یا پوسته شده بودند، آورده شده است.

لیست عمده کشورهای صادر کننده فندق در سال ۲۰۲۲

نام کشور	ارزش صادرات	سهم از کل صادرات فندق
ترکیه	۹۷۱.۸ میلیون دلار	۵۴.۱ درصد
ایتالیا	۱۷۷ میلیون دلار	۹.۹٪ درصد
ایالات متحده	۱۴۳.۳ میلیون دلار	۸٪ درصد
شیلی	۱۲۰.۷ میلیون دلار	۶.۷٪ درصد
آذربایجان	۱۱۰.۶ میلیون دلار	۶.۲٪ درصد
گرجستان	۹۶.۱ میلیون دلار	۴.۵٪ درصد
آلمان	۴۸.۶ میلیون دلار	۲.۷٪ درصد
هلند	۴۵.۲ میلیون دلار	۲.۵٪ درصد
اسپانیا	۲۸ میلیون دلار	۱.۲٪ درصد
فرانسه	۱۶.۶ میلیون دلار	۰.۹٪ درصد

از نظر ارزش، ۱۰ کشور فهرست شده بیش از ۹۵ درصد از فندق صادراتی جهانی را در سال ۲۰۲۲ حمل کردند. در میان صادرکنندگان برتر، کشور چین با رتبه بیستم در لیست عمده صادر کنندگان فندق با پیشرفت ۳۲۰.۸ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱ تنها سودآور بود. کشورهایی که فروش فندق صادراتی خود را کاهش دادند در صدر قرار گرفتند: اسلواکی (کاهش ۵۲.۵ درصد)، ایتالیا (کاهش ۴۸.۷ درصد)، اتریش (کاهش ۴۲.۴ درصد)، بلژیک (کاهش ۳۴.۳ درصد) و جمهوری چک (کاهش ۳۲.۹ درصد). همچنین ایران در سال های اخیر در این بازار رشد داشته و رتبه صادرات آن به ۲۹ رسیده است.

بزرگترین وارد کنندگان فندق در جهان

در زیر ۲۰ بازار بهترین خرید که با بالاترین ارزش دلاری فندق وارداتی در طی اندازه گیری شده است، آورده شده است. ۲۰۲۲، برای هر فندق بدون پوسته در نظر گرفته شده است. آلمان رتبه اول با بیش از ۴۶۷ میلیون دلار حدود ۲۸ درصد از سهم واردات فندق جهان را به خود اختصاص داده است. ایتالیا با ۳۴۷.۴ میلیون دلار و با سهم ۲۰.۸ درصدی در رتبه دوم، فرانسه با ۱۴۳ میلیون دلار و سهم ۸.۶ درصدی به ترتیب دوم و سومین وارد کننده فندق در سال ۲۰۲۲ بوده اند. کانادا، هلند و روسیه، سوئیس، برزیل، لهستان و چین در رتبه های بعدی عمده وارد کنندگان فندق در این سال می باشند.

لیست عمده کشورهای واردکننده فندق در سال ۲۰۲۲

نام کشور	ارزش واردات	سهم از کل واردات فندق
آلمان	۴۶۷.۹ میلیون دلار	۲۸.۱٪
ایتالیا	۳۴۷.۴ میلیون دلار	۲۰.۸٪
فرانسه	۱۴۳ میلیون دلار	۸.۶٪
کانادا	۸۵.۴ میلیون دلار	۵.۱٪
هلند	۸۰.۴ میلیون دلار	۴.۸٪
روسیه	۷۶.۵ میلیون دلار	۴.۶٪
سوئیس	۵۸.۶ میلیون دلار	۳.۵٪
برزیل	۵۳.۵ میلیون دلار	۳.۲٪
لهستان	۴۴.۵ میلیون دلار	۲.۷٪
چین	۳۷.۴ میلیون دلار	۲.۲٪

از نظر ارزش، ۱۰ کشور فهرست شده بیش از ۸۳ درصد از فندق های وارداتی جهان را در سال ۲۰۲۲ خریداری کردند. واردکنندگان فندق با سریع ترین رشد از سال ۲۰۲۱ عبارتند از: ترکیه (۲۷.۶ درصد افزایش)، لیبی (۲۰.۳ درصد افزایش)، کانادا (افزایش ۱۳.۲ درصد) و برزیل (۱.۲ درصد افزایش می باشند و .کشورهایی که خرید فندق وارداتی خود را کاهش دادند، مصر (کاهش ۵۳.۳- درصد نسبت به سال ۲۰۲۱)، بلژیک (کاهش ۴۰.۲- درصد)، لهستان (کاهش ۳۴.۱- درصد)، فرانسه (کاهش ۳۳.۸- درصد) و بریتانیا. (کاهش ۲۸.۴٪) می باشند.

تجارت فندق ایران

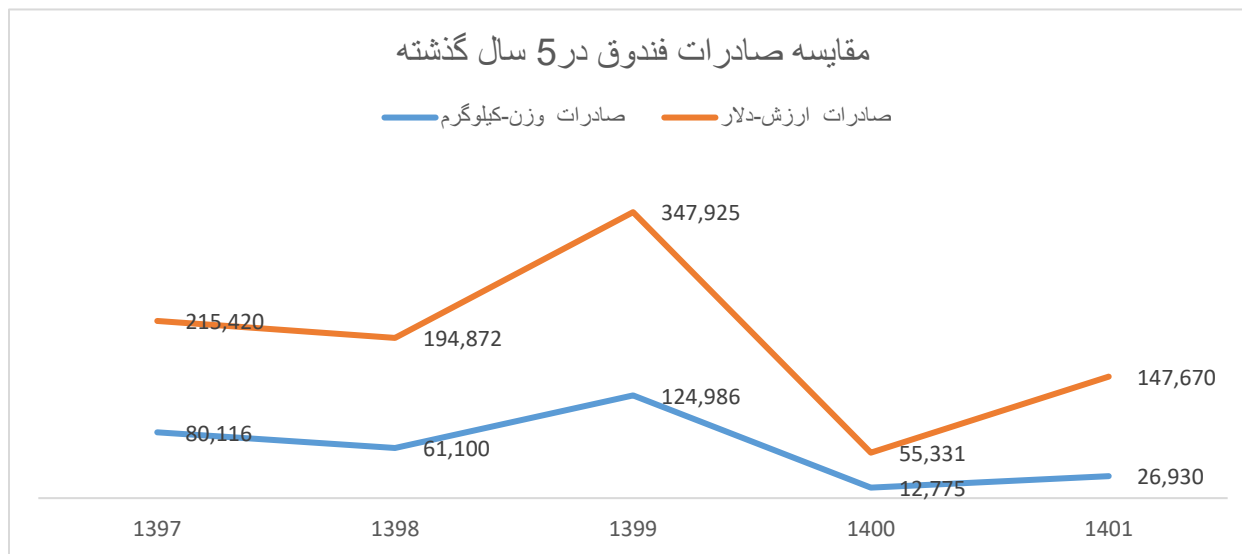
ایران به عنوان هشتمین تولید کننده فندق در سال ۲۰۲۲ رتبه ۲۵ در صادرات این محصول را دارد. طی بررسی های صورت گرفته میزان صادرات فندق بیشتر از واردات آن بوده است و در ۵ سال گذشته فقط در سال های ۱۳۹۹ به وزن ۲۵,۰۰۰ کیلوگرم و در سال ۱۴۰۱ به وزن ۲۳,۴۰۰ کیلوگرم میباشد که ارزش واردات به ترتیب ۶۷,۵۰۰ دلار و ۴۶,۸۰۰ دلار بوده است.

تجارت فندق ایران ۵ سال گذشته

سال	واردات		صادرات	
	وزن-کیلوگرم	ارزش-دلار	وزن-کیلوگرم	ارزش-دلار
۱۳۹۷	-	-	۸۰,۱۱۶	۲۱۵,۴۲۰
۱۳۹۸	-	-	۶۱,۱۰۰	۱۹۴,۸۷۲
۱۳۹۹	۲۵,۰۰۰	۶۷,۵۰۰	۱۲۴,۹۸۶	۳۴۷,۹۲۵
۱۴۰۰	-	-	۱۲,۷۷۵	۵۵,۳۳۱
۱۴۰۱	۲۳,۴۰۰	۴۶,۸۰۰	۲۶,۹۳۰	۱۴۷,۶۷۰

نمودار زیر نشان دهنده نسوسانات صادرات ۴۶,۸۰۰ می باشد که بیشترین میزان صادرات در سال ۱۳۹۹ به ارزش ۳۴۷,۹۲۵ دلار بوده است و کمترین میزان صادرات متعلق به سال ۱۴۰۰ به ارزش ۵۵,۳۳۱ دلار می باشد.

گمرکات صادراتی فنندق ایران

جدول زیر نشان دهنده گمرکات صادرکننده فنندق کشور از سال ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۱ را نشان می دهد. گمرکات مشهد و منطقه ویژه اقتصادی رفسنجان گمرکاتی هستند که طی ۵ سال به صورت مستمر صادرات صورت گرفته است همچنین گمرک زاهدان نیز در سال های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ عمده صادرات فنندق نقش داشته است.

گمرکات صادر کننده فنندق از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱

۱۴۰۱		۱۴۰۰		۱۳۹۹		۱۳۹۸		۱۳۹۷		
ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۶۱۸	۲۱۵	شیراز
۰	۰	۱۷	۱۴	۰	۰	۰	۰	۱۷۱	۱۰۹	فرودگاه شیراز
۲۸,۴۰۸	۶,۶۴۰	۵,۵۷۵	۱,۵۴۱	۳۲۰,۲۷۲	۱۱۶,۶۶۶	۱۸۳,۳۱۲	۵۷,۳۱۰	۲۰۸,۶۳۱	۷۷,۷۹۲	مشهد
۹,۰۰۰	۳,۰۰۰	۱۳,۸۹۶	۴,۰۰۰	۴,۵۰۰	۱,۵۰۰	۹,۳۰۰	۳,۱۰۰	۶,۰۰۰	۲,۰۰۰	منطقه ویژه اقتصادی رفسنجان
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴۷۵	۹۵	۰	۰	فرودگاه امام خمینی (ره)
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱,۷۸۵	۵۹۵	۰	۰	منطقه آزاد دوغارون
۰	۰	۰	۰	۱۰۰	۵۰	۰	۰	۰	۰	باشماق
۶,۰۵۲	۱,۵۰۵	۰	۰	۱۲۰	۴۰	۰	۰	۰	۰	دوغارون
۱۱,۰۰۰	۲,۲۰۰	۰	۰	۵,۱۷۵	۶۷۵	۰	۰	۰	۰	غرب تهران
۱۵۳	۱۴۰	۰	۰	۱,۳۶۶	۳۵۰	۰	۰	۰	۰	منطقه ویژه اقتصادی بوشهر ۱
۰	۰	۰	۰	۱۸۳	۴۰	۰	۰	۰	۰	منطقه ویژه اقتصادی سیرجان
۰	۰	۰	۰	۱۶,۲۰۹	۵,۶۶۵	۰	۰	۰	۰	منطقه ویژه دوغارون
۰	۰	۴۴۰	۲۲۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	آستارا
۰	۰	۴,۷۹۷	۱,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	اصفهان
۰	۰	۱۱,۶۹۷	۳,۸۹۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	خوی
۵۲,۸۶۶	۵,۸۷۴	۱۸,۹۰۹	۲,۱۰۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	زاهدان
۴۹	۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	باجگیران
۱,۶۸۶	۳۶۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	بندر لنگه
۳۸,۴۵۶	۷,۲۰۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	میرجاوه
۱۴۷,۶۷۰	۲۶,۹۳۰	۵۵,۳۳۱	۱۲,۷۷۵	۳۴۷,۹۲۵	۱۲۴,۹۸۶	۱۹۴,۸۷۲	۶۱,۱۰۰	۲۱۵,۴۲۰	۸۰,۱۱۶	جمع

مقاصد صادراتی فنندق ایران

فندق ایران از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱ به ۱۸ کشور جهان صادر شده است صادرات فنندق علاوه بر کشورهای همسایه مانند افغانستان و پاکستان بحرین، عمان، قطر و... می توان به کشورهای اروپایی مانند آلمان، اتریش، هلند و... نیز اشاره نمود. عمده مقاصد صادراتی فنندق ایران به کشورهای افغانستان و پاکستان میباشد.

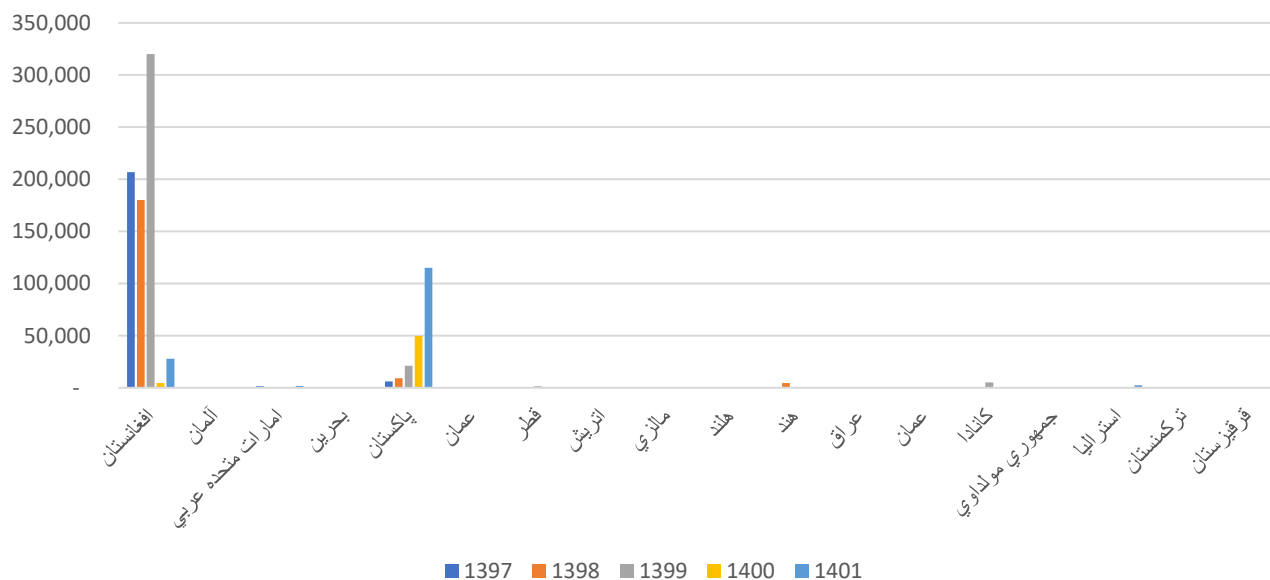
جدول زیر لیست مقاصد صادراتی ایران در ۵ سال گذشته را نشان میدهد.

لیست مقاصد صادراتی فندق ایران در ۵ سال گذشته به تفکیک										
۱۴۰۱		۱۴۰۰		۱۳۹۹		۱۳۹۸		۱۳۹۷		کشور
ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	ارزش (دلار)	وزن (کیلوگرم)	
۲۷,۸۴۲	۶,۸۱۰	۴,۶۶۹	۱,۳۹۱	۳۱۹,۹۸۰	۱۱۵,۲۷۳	۱۸۰,۰۴۳	۵۷,۳۰۱	۲۰۶,۷۵۹	۷۷,۱۱۳	افغانستان
۱۸۵	۲۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۶۰	۲۰	آلمان
۱,۶۸۶	۳۶۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱,۵۰۲	۵۱۹	امارات متحده عربی
۱۵۳	۱۴۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۹۰	۳۰	بحرین
۱۱۵,۰۲۲	۱۹,۰۱۵	۴۹,۵۴۰	۱۱,۰۵۰	۲۱,۱۲۱	۸,۵۹۸	۹,۳۰۰	۳,۱۰۰	۶,۰۰۰	۲,۰۰۰	پاکستان
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳۹۸	۲۲۵	عمان
۰	۰	۱۷	۱۴	۱,۳۶۶	۳۵۰	۰	۰	۶۱۱	۲۰۹	قطر
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۸۰	۹	۰	۰	اتریش
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴۷۵	۹۵	۰	۰	مالزی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳۷۴	۹۵	۰	۰	هلند
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴,۵۰۰	۵۰۰	۰	۰	هند
۰	۰	۶۶۵	۱۰۰	۱۰۰	۵۰	۰	۰	۰	۰	عراق
۰	۰	۰	۰	۱۸۳	۴۰	۰	۰	۰	۰	عمان
۰	۰	۰	۰	۵,۱۷۵	۶۷۵	۰	۰	۰	۰	کانادا
۰	۰	۴۴۰	۲۲۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	جمهوری مولداوی
۲,۳۹۵	۵۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	استرالیا
۴۹	۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	ترکمنستان
۳۳۸	۷۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	قرقیزستان
۱۴۷,۶۷۰	۲۶,۹۳۰	۵۵,۳۳۱	۱۲,۷۷۵	۳۴۷,۹۲۵	۱۲۴,۹۸۶	۱۹۴,۸۷۲	۶۱,۱۰۰	۲۱۵,۴۲۰	۸۰,۱۱۶	جمع

نمودار زیر نشان دهنده میزان صادرات فندق کشور به مقاصد صادراتی که به تفکیک سال است را نشان می دهد.

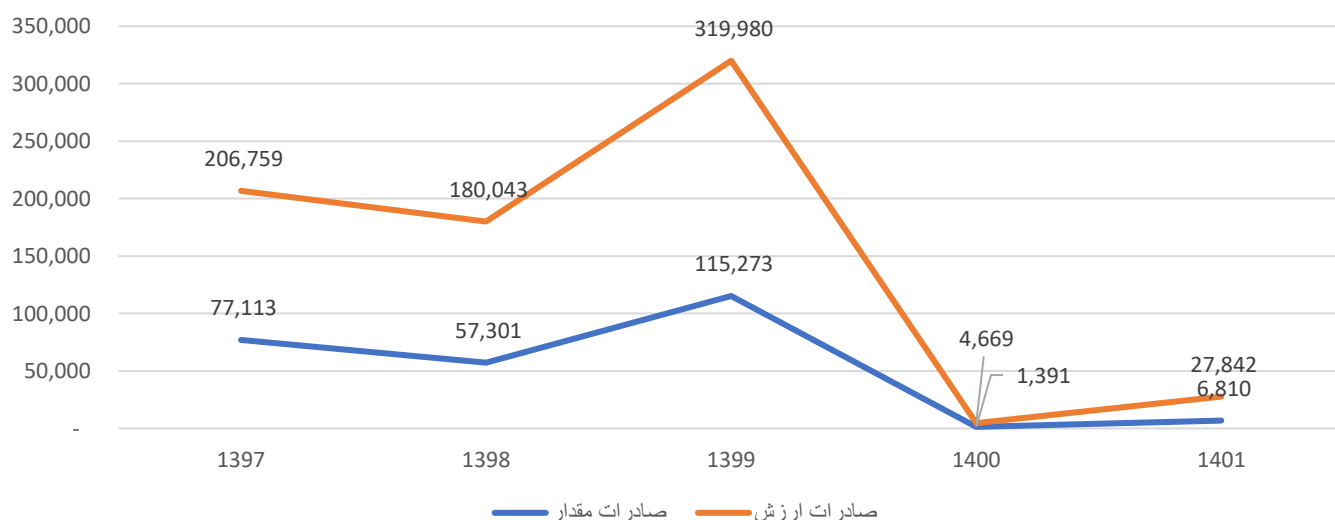
نمودار مقاصد صادراتی فندق ایران به تفکیک کشور در 5 سال گذشته-ارزش دلار

همانگونه که در جدول و نمودار های قبلی مشخص می باشد افغانستان و پاکستان عمده مقاصد صادراتی فندق ایران می باشند .

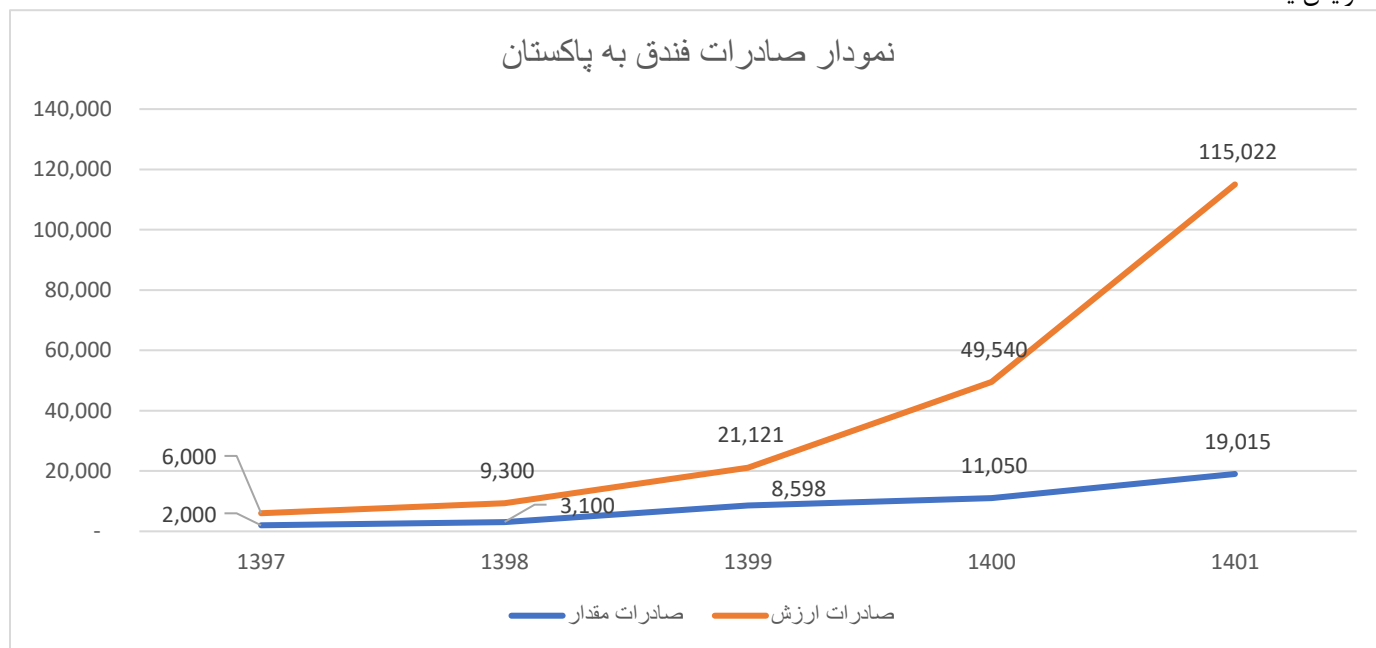
با بررسی های صورت گرفته از عمده مقاصد صادراتی فندق ایران به افغانستان شاهد کاهش صادرات این محصول در سال های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ می باشیم. بیشترین میزان صادرات در سال ۱۳۹۹ به وزن ۱۱۵,۲۷۳ کیلوگرم به ارزش ۳۱۹,۹۸۰ دلار بوده است و کمترین میزان صادرات متعلق به سال ۱۴۰۰ به وزن ۱,۳۹۱ کیلوگرم به ارزش ۴,۶۶۹ دلار بوده است.

نمودار صادرات فندق به افغانستان

نمودار زیر نشان دهنده میزان صادرات فندق ایران به پاکستان به عنوان دومین مقصد صادراتی می باشد. چنانچه که نمودار نشان میدهد میزان صادرات فندق به پاکستان در حال رشد می باشد و از ۲,۰۰۰ کیلوگرم صادرات در سال ۱۳۹۷ به ۱۹,۰۱۵ کیلوگرم در سال ۱۴۰۱ افزایش یافته است.

سایر گمرکات و بدون ذکر نام استان زنجان صادر شده است. استان زنجان با داشتن شرایط اقلیمی مناسب و خاک حاصلخیز، قابلیت تولید محصولات کشاورزی متنوعی را دارد که فندق یکی از آنهاست. با وجود اینکه ترکیه و ایتالیا دو کشور پیشرو در تولید و صادرات فندق در جهان هستند، اما استان زنجان نیز می تواند با برنامه ریزی استراتژیک و بهره برداری از ظرفیت های خود، جایگاه مناسبی در این بازار کسب کند. برای توسعه تجارت جهانی فندق در این استان می توان به چند نکته کلیدی توجه کرد:

۱. **بهینه سازی تولید:** افزایش بهره وری و کیفیت تولید فندق از طریق بهبود روش های کاشت، داشت و برداشت و استفاده از ارقام

مقاوم به خشکی و بیماری می تواند به تقویت تولید محلی کمک کند.

۲. **ایجاد برند محلی:** توسعه برندهای محلی که کیفیت و اصالت ایرانی فندق را به نمایش بگذارد، می تواند به جذب بازارهای

بین المللی کمک کند. استفاده از طرح های بسته بندی جذاب و متناسب با سلیقه بازارهای هدف نیز مؤثر است.

۳. **ارتقاء کیفیت پس از برداشت و فرآوری:** بهبود روش های فرآوری و بسته بندی به منظور طولانی تر کردن ماندگاری محصول

بدون افت کیفیت، برای نفوذ به بازارهای دورتر ضروری است.

۴. **برقراری ارتباطات تجاری بین‌المللی:** حضور فعال در نمایشگاه‌های بین‌المللی و ایجاد شبکه‌های ارتباطی با خریداران و واسطه‌های تجاری می‌تواند به شناساندن محصول و ایجاد تقاضا کمک کند.

۵. **حمایت‌های دولتی و تسهیلات مالی:** دریافت حمایت‌های مالی و قانونی از سوی دولت برای توسعه صنایع تبدیلی و صادراتی، و همچنین بهره‌گیری از تسهیلات بانکی و امکانات اعتباری برای تولیدکنندگان و صادرکنندگان ضروری است

مشکلات

عدم توجه به شکل نوین احداث باغ با نهال اصلاح شده و سازگار با اقلیم منطقه را از مشکلات حوزه باغداری در کشور می‌باشدوی بهره‌وری بیشتر از باغات فندق و دایر کردن صنایع تبدیلی و تکمیلی در منطقه را نیازمند سرمایه‌گذاری دانست

نبود صنایع تبدیلی برای فرآوری محصول فندق باعث می‌شود کشاورزان محصول خود را به نازل‌ترین قیمت بفروشند که جفا در حق یک کشاورز است.

اکثر کشاورزان از شیوه‌های سنتی در کاشت درخت، داشت و برداشت فندق استفاده کرده و اطلاعات دقیقی در مورد توسعه باغات و افزایش بهره‌وری و کیفیت محصول ندارند، بنابراین برای به دست آوردن محصول کیفی نیازمند اطلاعات علمی و به روز هستند.

در حالی که کشورهای دیگر از جمله ترکیه با ایجاد صنایع تبدیلی درآمدهای هنگفتی از فرآوری این محصول کسب می‌کند به علت گستردگی صنایع تبدیلی‌اش قادر به تامین همه فندق مورد نیازش نیستند و از ایران هم فندق وارد می‌کنند و این محصول را پس از فرآوری به شکل محصولاتی نظیر شکلات و شیرینی آن هم به قیمتی چندین برابر ارزش فندق خام، به ایران صادر می‌کنند.

نبود صنایع تبدیلی برای فرآوری محصول فندق باعث شده کشاورزان محصول‌شان را به نازل‌ترین قیمت بفروشند لذا با توجه به اینکه طبق برنامه پنجم توسعه باید پنج هزار هکتار به سطح باغ‌های فندق کشورمان افزوده شود، باید در کنار برنامه توسعه باغات صنایع تبدیلی و تکمیلی مناسب برای فرآوری این محصول ایجاد شود که در این صورت علاوه بر مصارف خشکباری همچون کشورهای اروپایی از این محصول ارزشمند در محصولات آرایشی، بهداشتی و دارویی استفاده خواهد شد.

راهکار های پیشنهادی

۱. تحقیق و توسعه (D&R): افزایش سرمایه‌گذاری در تحقیقات برای بهبود کیفیت فندق و توسعه ارقام مقاوم به خشکی و بیماری از اولویت‌های اساسی است.
۲. برندینگ و بسته‌بندی: ایجاد برندهای محلی و استفاده از بسته‌بندی‌های مدرن و قابل‌رقابت می‌تواند به معرفی فندق زنجان در بازار جهانی کمک کند.
۳. بهبود زیرساخت‌ها: توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل و لجستیک برای تسهیل جابه‌جایی و صادرات فندق اهمیت بالایی دارد.
۴. بازاریابی جهانی: حضور فعال در نمایشگاه‌های بین‌المللی و ایجاد شبکه‌های ارتباطی با تجار و شرکت‌های بین‌المللی برای توسعه بازار صادراتی ضروری است.
۵. حمایت‌های دولتی: بهره‌مندی از حمایت‌های دولتی، وام‌های کم‌بهره و تسهیلات ویژه برای توسعه و صادرات محصولات کشاورزی، از جمله فندق، از اهمیت برخوردار است.

منابع

۱. آمارنامه جهاد کشاورزی
۲. فائو
۳. گمرک جمهوری اسلامی ایران
۴. سازمان توسعه تجارت
۵. <https://strawberrymoonfarm.com/>
۶. <https://www.nutalia.it/>
۷. <https://www.almendrave.com/>